

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1981 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1982

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1981

VILNIUS

1982

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

J A H R B U C H
F Ü R L I T A U I S C H E
G E S C H I C H T E

1981

VILNIUS

1982

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1981

ВИЛЬНИУС «МОКСЛАС» 1982

Redakcinė kolegija

Bronius VAITKEVIČIUS (vyr. redaktorius), Alfonsas EIDINTAS, Mečislovas JUCAS, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Leonas MULEVIČIUS, Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė), Tamara TARŠILOVA, Adolfas TAUTAVIČIUS, Irena VALIKONYTĖ, Regina ŽEPKAITĖ (vyr. redaktoriaus pavaduotoja)

Li 237 **Lietuvos istorijos metraštis- Ежегодник истории Литвы** -The year-book of Lithuanian history / LTSR MA Istorijos in-tas, LTSR istorijos problem. moksl. taryba; Red. kolegija: B. Vaitkevičius (vyr. red.) ir kt.— V.: Mokslas.

Leidž. nuo 1973 m.
1981 m. 1982 m. 176 p. Lygiagr. antr. taip pat vok. Str. santr. rus. Bibliogr. išnašose.

Leidinyje sprendžiama piliakalnių apgyvenimo pradžios problema, nagrinėjami Lietuvos didžiojo kunigaikščio Jogailos veiksmai Kulikovo mūšio laikotarpiu. Apžvelgiamas Pilėnų tapatinimo su Ponia tradicijos atsiradimas ir kt.

05050400000

L $\frac{10604-017}{M 854(08)-82}$ Ž-82

BBK 63.3(2L)
9(TL)

Išleista LTSR MA Istorijos instituto užsakymu

0505040000

M $\frac{10604-017}{M 854(08)-82}$ Ž-82

© LTSR MA Istorijos institutas, 1982

LIETUVOS IR LENKIJOS VADOVŲ SLAPTŲ DERYBŲ EPIZODAS (1930 m.)

REGINA ŽEPKAITE

Per visus buržuazijos valdymo Lietuvoje ir Lenkijoje metus Lenkijos diplomatai, didžiųjų Vakarų Europos valstybių remiami, keletą kartų mėgino užmegzti su Lietuva jei ne politinius, tai bent ekonominius santykius. Pažymėtinos 1921 m. Briuselio ir Ženevos, 1925 m. Kopenhagos ir Lujanos, 1928 m. Karaliaučiaus, Kauno, Varšuvos, Berlyno derybos.

Tokia Lenkijos vyriausybinių sluoksnių iniciatyva priklausė nuo daugelio priežasčių. Blogi santykiai su Lietuva trukdė Lenkijai stiprinti įtaką Pabaltijyje. Lietuva Lenkijos užsienio reikalų ministerijoje buvo vertinama kaip atsparos taškas išgalėti Baltijos jūros šiaurės rytų pakrantėje. Su tuo buvo susiję Lenkijos siekimai tvirtinti savo pozicijas Centrinėje ir Pietryčių Europoje. Be politinių, būta ir ekonominių motyvų, skatinusių Lenkijos užsienio politikos vadovus sureguliuoti santykius su Lietuva. Per Lietuvą jie galėjo nutiesti patogų kelią į Baltijos jūrą gabenti Lenkijos šiaurės rytų žemių produktams, svarbiausia — miškui. Kariniai interesai reikalavo saugaus susisiekiimo su sąjungininke Prancūzija, jei kiltų karas su Vokietija, ir pan.

Be minėtų oficialių derybų su Lietuva, būta slaptų, mažai kam žinomų abiejų pusių vyriausybių įgaliotų asmenų pasikalbėjimų dėl galimybių sureguliuoti santykius.

Tokių susitikimų ir pasikalbėjimų turinį dažnai atskleidžia archyvų bylos.

Prie ypač įdomių neoficialių susitikimų ir pasikalbėjimų reikėtų skirti Lietuvos vyriausybės įgaliotinio Vlodo Stašinsko * susitikimą Vilniuje 1930 m. liepos 17 d. su tuometiniu Lenkijos diktatoriumi Juzefu Pilsudskiu. Jo parengimas ir eiga ryškiai atsispindi Lietuvos užsienio reikalų ministro Dovo Zauniaus 1930 m. vasario 15 ir liepos 22 d. pro memoria (atmintinėse) ir V. Stašinsko ataskaitoje, sudarančioje antro D. Zauniaus ranka rašyto dokumento šeštą dalį¹. Minėtus dokumentus

* Vladas Stašinskas — teisininkas, buržuazinis politinis veikėjas, tautininkas; vidaus reikalų ministras A. Voldemaro pirmajame kabinete, 1930—1938 m. Lietuvos banko valdytojas.

¹ Lietuvos TSR centrinis valstybinis archyvas (toliau — CVA), f. 383, ap. 7, b. 1508, l. 90—91, 72—78.

papildo Vaclovo Sidzikausko, Lietuvos pasiuntinio Vokietijoje, 1930 m. vasario 12 ir 24 d. laišakai D. Zauniui².

Lenkijos užsienio reikalų ministerijos atsakingi darbuotojai per savo pasiuntinį Berlyne Romaną Knolį dar 1929 m. pabaigoje pranešė V. Sidzikauskui, jog J. Pilsudskis siūlo atsiųsti į Varšuvą patikimą autoritetinę žmogų pasikalbėti dėl Lietuvos ir Lenkijos santykių sureguliuavimo. Ministerijos vadovų nuomone, galima turėti vilties išspręsti Vilniaus klausimą, kol dar gyvas J. Pilsudskis. Lietuvos vyriausybės įgalioto asmens kelionė į Varšuvą galėtų būti oficialiai paašikinta kaip derybų dėl ekonominio modus vivendi, svarstyto 1928 m. minėtose Karaliaučiaus, Berlyno, Kauno, Varšuvos derybose, taša. Tuo tikslu Lenkijos užsienio reikalų ministerija sutiko atsiųsti notą, siūlydama tęsti nutrūkusias derybas. Pasikalbėjimo su J. Pilsudskiu tema pasiūlyta tokia: santykių užmezgimas ir teritorinių klausimų kaip condition prealable (sąlygos dėl klausimo tikslingumo.—R. Ž.) svarstymas.

1930 m. sausio pradžioje įvyko posėdis, kuriame dalyvavo A. Smetona, J. Tūbelis, D. Zaunius ir V. Sidzikauskas. Nutarta Lenkijos pasiūlymų neignoruoti, pavesti V. Sidzikauskui pateikti notos projektą, formuluoti pasitarimų temą kitaip, negu siūlė Lenkijos diplomatai: „teritorinių klausimų sprendimas kaip kelias užmegzti tiesioginiams santykiams“.

Taigi Lenkijos diplomatų ir Lietuvos vyriausybės pasitarimų formuluotės iš esmės skyrėsi. Lenkijos vadovai siūlė pirmiausia sureguliuoti abiejų šalių santykius, o tik paskui svarstyti teritorinius klausimus, kurie nebuvo tiksliai nusakyti, ir galėjo būti kalbama nebūtinai apie Vilnių ir Vilniaus kraštą. O Lietuvos vyriausybė aiškiai reikalavo pirma išspręsti teritorinius klausimus, t. y. Vilniaus politinės priklausomybės problemą, ir tik taip prieiti prie santykių sureguliuavimo.

Vasario 12 d. V. Sidzikauskas D. Zauniui rašė, kad jis kalbėjosi su R. Knoliu ir kad siūnia jo siūlomą notos projektą. R. Knolis norėtų, kad Lietuvos užsienio reikalų ministerija iki vasario 15 d. atsiųstų pastabas dėl notos projekto arba aprobuotų jį. V. Sidzikauskas perdavė D. Zauniui Lenkijos užsienio reikalų ministerijos pageidavimą matyti Varšuvoje V. Sidzikauską*.

R. Knolio siūlomos notos projekte³ pažymėta, kad, remdamasi Karaliaučiaus derybų nutarimais dėl prekybos ryšių tarp Lietuvos ir Lenkijos, Lenkijos vyriausybė siūlo aptarti tuos klausimus ir tam atsiųsti į Varšuvą įgaliotą asmenį.

² Ten pat, l. 92, 92a, 95, 95a, 84, 84a, 85.

* Kyla klausimas, kodėl Lenkijos diplomatai pasirinko V. Sidzikauską? Ir Lenkijos LR naujųjų aktų archyve, ir Lietuvos TSR CVA yra nemažai medžiagos, kalbančios apie Lenkijai naudingą V. Sidzikausko veiklą. Jis kartu su V. Petručiu organizavo Kopenhagos derybas (1925 m.), vadovavo Lietuvos delegacijai, pasirašė protokolą, sudariusį pagrindą tęsti derybas Luganoje. 1925 m. rugsėjo 22 d. Lenkijos atstovo Tautų sąjungoje A. Zaleskio telegramoje Užsienio reikalų ministerijai atsispindi, jog V. Sidzikauskas, atstatydinus V. Petručio vyriausybei (1925.IX.19), tikėjosi užimti užsienio reikalų ministro postą ir žadėjo A. Zaleskiui pasistengti sureguliuoti Lietuvos ir Lenkijos ekonominius, o paskui ir politinius santykius (Archiwum akt nowych w Warszawie. Ministerstwo spraw zewneŕtrnych (toliau — AAN, MSZ), b. 6104, l. 13).

³ CVA, f. 383, ap. 7, b. 1508, l. 95, 95 o6.

Nota Kaune buvo įvertinta kaip menkas pretekstas kelionei į Varšuvą, nes neatsižvelgta į Lietuvos vyriausybės sąlygas, iškeltas 1929 m. balandžio 20 d. notoje. Ten prekybai tarp Lietuvos ir Lenkijos palai-kyti buvo siūlomas netiesioginis susisiekimas, t. y. per kaimynines užsienio valstybes, o ne per Vilniaus kraštą. Tai turėjo dar kartą pade-monstruoti Lietuvos poziciją dėl Vilniaus.

Tačiau ne notos turinys lėmė Lietuvos vyriausybės atsisakymą siųsti savo atstovą į Varšuvą, Kaune ypač daug dėmesio buvo skiriama Estijos ministro pirmininko O. Štrandmano kelionei į Lenkiją. Vykdamas į Varšuvą, vasario 8 d. jis sustojo Vilniuje, ir vaivada V. Račkevičius labai iškilmingai jį priėmė. Per vakarienę O. Štrandmanui pagerbti V. Račkevičius pasakė kalbą, kurioje išreiškė pasitenkinimą, jog O. Štrandmanas sustojo šiaurės rytų Lenkijos respublikos dalies centre, Jogailaičių dinastijos lopšyje. Atsakydamas O. Štrandmanas pakėlė taurę už Vilniaus miestą ir Lenkiją⁴.

O. Štrandmano apsilankymui Vilniuje Kaunas suteikė labai didelę reikšmę. Pirmiausia įžiūrėtas Estijos vyriausybės priešiškas požiūris į Lie-tuvos poziciją dėl Vilniaus ir tas požiūris pareikštas viešai⁵. Kita ver-tus, buvo suabejota, ar Lenkijos vadovai tikrai kalbės su Lietuvos vyriausybės delegatu teritoriniais klausimais, jei Vilniaus vaivada suor-ganizavo tokią demonstraciją, kurioje pabrėžė Vilniaus priklausomybę Lenkijai. Tuo klausimu D. Zaunius rašė: „Tuo pat metu vesti derybas apie teritorinius klausimus kaipo kelią, galintį privesti prie santykių užmezgimo, būtų buvęs pripažinimu, kad pasikalbėjimų temoje numaty-tieji „teritoriniai klausimai“ neapima paties Vilniaus“⁶.

Vasario 15 d. A. Smetonos, J. Tūbelio ir D. Zauniaus pasitarime, ap-svarsčius R. Knolio notą ir minėtus įvykius, nutarta delegato į Varšu-vą nesiųsti ir tą klausimą atidėti sine die (neribotam laikui)⁷. V. Sidzi-kauskui pavesta Lietuvos vyriausybės nutarimą perduoti R. Knoliui.

Vasario 24 d. V. Sidzikauskas D. Zauniui rašė, jog jis informavo R. Knolį, kad Lietuvos vyriausybė dėl manifestacijos Vilniuje O. Štrand-mano atvykimo proga nutarusi savo atstovo kelionę į Varšuvą atidėti. R. Knolis labai apgailestavęs, nes atsakingos Varšuvos sferos V. Sidzi-kausko susitikimui su J. Pilsudskiu teikė labai daug reikšmės. Be to, jis abejoja, ar J. Pilsudskis panorėsiąs kada nors prie to reikalo grįžti. „Dabar, R. Knolio nuomone, reikia laukti sustiprintos Lenkijos akcijos, kuri pasireikš tiek Vilniuje prieš mūsų organizacijas, tiek tarptautinė-je arenoje“⁸.

Kai kurių neaiškumų kelia R. Knolio pranešimas savo vadovams⁹. 1930 m. vasario 22 d. jis rašė, jog Lietuvos vyriausybės atsakymas už-truko, nes mirė D. Zauniaus uošvis ir D. Zaunius išvyko, pažadėjęs duoti atsakymą grįžęs. Sunku atsakyti į klausimą, kodėl taip rašė Len-

⁴ Lietuvos aidas, 1930, vasario 10.

⁵ Ten pat, 1930, vasario 11. Užsienio reikalų ministeris D. Zaunius apie O. Štrand-mano viešėjimą Vilniuje (D. Zauniaus pareiškimas spaudai).

⁶ CVA, f. 383, ap. 7, b. 1508, l. 72.

⁷ Ten pat, l. 91.

⁸ Ten pat, l. 84–85.

⁹ AAN, MSZ, b. 6104, l. 96.

kijos pasiuntinys, jei atsakymas jau vasario 15 d. buvo aiškus. Tiesioginių įrodymų, jog V. Sidzikauskas neperdavė jo R. Knoliui, nėra, bet taip galima spėti, nes Lenkijos diplomatai prie Lietuvos vyriausybės atstovo susitikimo su J. Pilsudskiu vėl grįžo birželio mėnesį¹⁰. D. Zaunius rašo, jog T. Holuvka (Holówko), ilgalaikis Lenkijos užsienio reikalų ministerijos Rytų skyriaus vedėjas, Seimo atstovas, pasitiko Berlyne iš atostogų grįžtantį A. Merkį ir jam perdavė, kad kol gyvas maršalas (J. Pilsudskis.— R. Ž.), jo ir Lietuvos vyriausybės įgalioto asmens pasikalbėjimas galėtų išspręsti rūpimus klausimus. Tema vėl pasiūlyta tokia pat, kaip ir vasario mėnesį: „teritorinių klausimų sprendimas kaip kelias užmegzti tiesioginiams santykiams“.

A. Merkys apie susitikimą su T. Holuvka referavo A. Smetonai. Po sėdyje, dalyvaujant A. Smetonai, J. Tūbeliui, D. Zauniui, V. Sidzikauskui, prieita išvada, kad Lietuvos vyriausybės atsisakymą siųsti savo įgaliotinį pas J. Pilsudskį užsienis vertintų neigiamai. Nutarta siųsti žmogų, kuris turėtų teisę išklausti J. Pilsudskio pasiūlymus, bet galėtų diskutuoti tik tiek, kiek to reikėtų išsiaiškinti pasiūlymų turiniui. Numatyta, kad „delegatas privalės, kaip visuomenės veikėjas, pareikšti savo asmeninę nuomonę apie pasiūlymo priimtinumą kaip diskusijų bazę“ ir galės jį atmesti, jei būtų nepriimtinas.

Lietuvos vyriausybės pasiuntiniu išrinktas V. Stašinskas. Iš pradžių buvo numatyta, kad jis vyksias į Druskininkus, vėliau, nustatant susitikimo dieną, paaiškėjo, jog J. Pilsudskis būsias jau Vilniuje, todėl nutarta liepos 17 d. vykti į Vilnių.

Numatyta važiuoti automobiliu, kurį parūpino Užsienio reikalų ministerija*. Važiavo per Širvintas—Maišiagalą, kur prie demarkacijos linijos jį pasitiko Vilniaus vaivados V. Račkevičiaus atstovas ir nulydėjo į Vilnių. Vaivados rūmuose įvyko V. Stašinsko ir J. Pilsudskio susitikimas. Jį savo ataskaitoje nušvietė V. Stašinskas¹¹. J. Pilsudskis priverstęs jį kalbėti pirmą. „Aš pasakiau,— rašo V. Stašinskas,— kad tiek Lietuvos vyriausybė, tiek visuomenė yra tos nuomonės, kad tarp Lietuvos ir Lenkijos galėtų būti užmegzti geri kaimyniniai santykiai, tik, deja, tam kliudo Vilniaus klausimas. Kol tas klausimas neišspręstas Lietuvos pageidaujama prasme, tai geri kaimyniniai santykiai tarp Lietuvos ir Lenkijos yra neįmanomi. Jokia Lietuvos vyriausybė ir jokia politinė partija Vilniaus neišsižadės ir išsižadėti negali ir su dabartiniu status quo nesutiks. Lietuva visuomet turės pretenzijų į Vilnių ir sieks jį atgauti“. Į tai J. Pilsudskis atsakė, kad Lenkija niekuomet nesutiksianti vesti kokių nors pertraktacijų dėl jos valdomos teritorijos bet kurios dalies arba tos teritorijos valdymo būdo. Lietuva galinti turėti savo pretenzijų, bet Lenkija esanti pakankamai galinga, kad jų nepaisytų. Toliau J. Pilsudskis pabrėžė, jog istorija žinanti daug faktų, kai vienos tautos reikė dėl ko nors pretenzijas kitoms. Kaip pavyzdį jis paminėjo Prancūziją, kuri ilgus metus nesutiko su Vokietija dėl Elzaso ir Lotaringijos.

¹⁰ CVA, f. 383, ap. 7, b. 1508, l. 72.

* Automobilis buvo Vidaus reikalų ministerijos generalinio sekretoriaus B. Štencelio, su Latvijos ženklais LRR-571.

¹¹ CVA, f. 383, ap. 7, b. 1508, l. 75—75a.

Taigi J. Pilsudskio kalboje buvo suformuluota aiški mintis: Lenkija nereikalauja atsisakyti Vilniaus, nereikalauja oficialiai pripažinti jį Lenkijai ir tokiomis sąlygomis siūlo užmegzti normalius politinius bei ekonominius santykius.

Laikydamasis instrukcijų, V. Stašinskas tokio pasiūlymo priimti, aišku, negalėjo. Savo ataskaitoje jis rašo: „Į tai aš atsakiau, kad visgi Prancūzija susilaukė savo pretenzijų patenkinimo“.

Tuo pasikalbėjimas ir baigėsi. Buvo pakviestas vaivada V. Račkėvičius ir aptartas V. Stašinsko grįžimas.

Išdėstyta medžiaga rodo, jog 1930 m. Lenkijos valdančiose sferose santykių su Lietuva klausimas buvo gerokai pagyvėjęs. Iš jos taip pat matyti, kad vienos ir kitos pusės derybų santykiams sureguliuoti išeities taškai nesutapo: Lenkijos — pirma juos sureguliuoti, o tik paskui svarstyti teritorinius klausimus, Lietuvos — pirma išspręsti teritorinius klausimus, t. y. grąžinti Lietuvai Vilnių, ir tada kalbėti apie normalius politinius bei ekonominius santykius.

Matyt, Lenkijos užsienio reikalų ministerija tam tikra dalimi priėmė Lietuvos vyriausybės sąlygą, nes siūlymai kalbėtis su J. Pilsudskiu buvo perduoti pakartotinai. Esama netiesioginių duomenų, jog lenkų buvę numatyta kalbėtis apie Švenčionių apskrities dalį ar kurią kitą teritoriją.

Kiek stebina staigus Lenkijos vadovų pozicijos posūkis ir iš to išplaukiantis J. Pilsudskio pasiūlymas, atvykus į Vilnių V. Stašinskui.

Kyla klausimas, kuo visa tai paaiškinti?

Pirmiausia reikėtų atkreipti dėmesį į Lenkijos santykius su Vokietija trečio dešimtmečio pabaigoje. Pasaulinės ekonominės krizės sąlygomis (1929—1933 m.) Vokietija ryžosi galutinai nusikratyti Versalio sutarties jai uždėtos Anglijos ir Prancūzijos kontrolės, sustiprinti ginklavimąsi, padidinti armiją. Stiprėjo revanšistinės nuotaikos, siekimas atgauti prieš Pirmąjį pasaulinį karą valdytas žemes. Ta prasme Vokietija turėjo sąskaitų ir su Lenkija. Versalio sutartimi jai teko vadinamosios „koridoriaus“ žemės ir Aukštutinė Silezija. Lenkija mėgino gerinti santykius su Vokietija (1929 m. vadinamoji likvidacinė sutartis, 1930 m. prekybos sutartis), bet tai nedavė rezultatų. Krizės sąlygomis abi šalys vis labiau riboja viena kitos importą, jų santykius nuolatos blogino vokiečių tautinės mažumos padėtis Lenkijoje, santykiai Gdanske.

Tuo pat metu, suaktyvėjus vokiečių revanšistų veiklai Klaipėdos krašte, pradėjo blogėti Lietuvos ir Vokietijos santykiai. Tai davė tam tikrą pagrindą Lenkijos vadovų viltims sureguliuoti santykius su Lietuva. Jos ypač sustiprėjo, kai 1929 m. rugsėjo mėn. buvo priverstas atsisistatydinti A. Voldemaras, užsienio politikoje, ypač santykiuose su Lenkija, rėmėsis Vokietija.

Reikėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad Lenkijos valdančios viršūnės nesutarė dėl užsienio politikos. Grupė įtakingų asmenų norėjo santykius su Lietuva sureguliuoti tam tikromis nuolaidomis. Įžiūrėdama palankias tam sąlygas, ji veikė J. Pilsudskį, kuris nuo seno nemaža dėmesio skyrė santykiams su Lietuva.

Tačiau Lenkijoje buvo ir stipri opozicija. Ypač piktai J. Pilsudskio valdžią puolė endekai, kritikavę kiekvieną jos judesį. Vyriausybė ne-

galėjo drįsti derėtis dėl mažiausios Lenkijos teritorijos dalies, o Vilnius ir Vilniaus kraštas, nuo jos, jų giliu įsitikinimu, buvo neatskiriami. Matyt, veikiamas opozicijos sustiprėjusio spaudimo J. Pilsudskis, atvykus V. Stašinskui, tegalėjo pasiūlyti pripažinti Lietuvos pretenzijas į Vilnių, bet nesutiko kalbėtis ne tik apie Vilnių, bet ir apie jokią kitą lietuvišką sritį.

Trumpai kalbant apie Lietuvos vyriausybės pozicijas, reikia priminti jos tikslus. Ji ne tik nutarė pasinaudoti galimybe dar kartą iškelti Vilniaus klausimą, bet ir apdrausti Lietuvos vidaus gyvenimą nuo Lenkijos kišimosi, nuo jos ekonominės ir kultūrinės įtakos. Lietuvos vyriausybė buvo įsitikinusi, kad Lenkija nesutiks gražinti Lietuvai Vilniaus, ir dar kartą iškėlė nenugalimą kliūtį abiejų šalių santykiams sureguliuoti.

ЭПИЗОД ТАЙНЫХ ПЕРЕГОВОРОВ МЕЖДУ ЛИТОВСКИМ И ПОЛЬСКИМ ПРАВИТЕЛЬСТВАМИ В 1930 г.

Р. ЖЯПКАЙТЕ

Резюме

В годы господства буржуазии правящие круги Литвы решительно отказывались от нормальных отношений с Польшей до решения Вильнюсского вопроса в пользу Литвы, что, с одной стороны, являлось выражением протеста против отторжения Вильнюса, с другой — ограждало Литву от политического, экономического и культурного влияния более сильной Польши, препятствовало ее вмешательству во внутренние дела Литвы.

Польские дипломаты неоднократно пытались урегулировать отношения с Литвой. В статье раскрывается один из эпизодов таких неофициальных переговоров — встреча диктатора Польши Ю. Пилсудского с поверенным лицом литовского правительства В. Сташинским, которая состоялась 17 июля 1930 г. в Вильнюсе. При подготовке этой встречи польские дипломаты подчеркивали возможность обсуждения территориальных вопросов, но Ю. Пилсудский во время встречи с В. Сташинским заявил, что польское правительство никогда не согласится обсуждать вопросы, касающиеся любой части территории Польши. Он лишь выразил согласие не требовать от правительства Литвы официального признания Вильнюса за Польшей, отказаться от своих притязаний на него. Литовское правительство не согласилось с такими условиями.

Автор статьи отвечает на вопрос, почему Польша в 1930 г. проявила столь активную деятельность, добиваясь встречи Ю. Пилсудского с поверенным лицом правительства Литвы. Это объясняется ухудшением отношений Польши с Германией в условиях экономического кризиса, отстранением от власти в Литве А. Вольдемараса, который во внешней политике Литвы, и особенно в отношениях Литвы с Польшей, рассчитывал на помощь Германии.

Изменение позиции польского правительства автор объясняет усиленной деятельностью оппозиции в Польше.